

TE TUA NI KAETIETI IBUKIIA TAAN MWAKURI N TE KAUNTIRA

DRAFT STAFF INSTRUCTIONS 2025

NONOUTI ISLAND COUNCIL

MWAKORO A

1. MOANTAIEKA

Te Tua ni Kaetieti aei e koreaki ibukia taan mwakuri n te Kauntira ae NONOUTI ni kaineti ma te kibu 101 iaan te Local Government Act 1984 are e na moa kabonganana man te tai are e kamatoaaki iai te Tua ni Kaetieti aei. E na kona n oneaki te Tua ni Kaetieti aei inanon te tai teuana ma teuana ngkana e nooraki riaina. E na aki kona ni bwainaki te Tua aei ngkana iai te kauntaba imarenan te Kaetieti aei ma te Tua tabeua.

2. KABWARABWARAANA

- Arana: Te Tua ni Kaetieti ibukia taan mwakuri n te Kauntira ibukin te abamwakoro ae **Nonouti**
- Taina: E na moa bwainakina man **14/05/2025**
- Kauntira: E nanonaki iai bwa **Kauntira n Nonouti** te Tautaeka n Abamwakoro are e kateaki iaan te kibu 3 n te Local Government Act are e aranaki bwa te Tia Kammwakuri.
- Tia Mwakuri: Bon neiere/teuare e kamwakuraki n te Kauntira ae e teimatoa/tangoaki/reibwa ma ni kabooaki n te namwakaina ke n uoua te wiiki.
- Kiraka: Ana Tia Mwakuri te Tautaeka are e katabeaki bwa e na tararua kaubwain te Kauntira ma taan mwakuri ni kabane iaan mwiokoana man te Botaki ni mwakuri ibukin Katei ao Tautaeka Inanoa ke te Ministry of Culture and Internal Affairs.
- Te Meea: Te Kauntira are e rineaki bwa kautun te abamwakoro.
- Kauntira: Te aomata ae rineaki mairouia kaain ana mwakoro n te rinerine ae tabangaki bwa e na kaaina te rabwata ni babaire ni kaineti ma te kibu 3 n te Tua ibukin te Tautaeka n Abamwakoro.
- Te Komete: Te rabwata ni babaire ae e kateaki ibukin rinanoan aroia taan mwakuri ni kaeti ma te Kaetieti aei

MWAKORO B

KARINANIN MWAKURI MA KABWARABWARAIA

3. KARINAN MWAKURI

- 3.1 Te mwakuri ae matoa (Permanent): Te tia mwakuri ae matoa imwiin rekena n ana ukeuke te Kauntira man kabooaki n uoua te wiiki.
- 3.2 Te mwakuri n taraaki (On-probation): Te mwakuri inanon 6 namwakaina ibukin taraakin te tia mwakuri bwa e tau ke e aki nakon te nakoa are e reke iai.
- 3.3 Te mwakuri ae e aki teimaan (Temporary): Te tia mwakuri ae tangoaki ibukin te bonomwii inanon te maan ae 2 namwakaina ngkana iai te kataumwane ibukina.
- 3.4 Te mwakuri n reibwa (Part-time/Casual labors): Te tia mwakuri are e kateirakeaki n te tai are e kainanoaki iai bon tii ngkana iai mwanenakina ae tauraoi ni kaineti man ana kariaia te Meea ao te Kiraka ao ni kabooaki n te aoa ke n te bong are kamwakuraki iai.
- 3.5. Te mwakuri ni kabaebae (On-Contract): Te tia mwakuri are kateirakeaki man kabaekaki bwa e na mwakuri inanon te maan are e baireaki n te bowi ni Kauntira ao ni kona ni manga katukaki ke ni kabouaki ana contract ngkana e nooraki mwiin ana mwakuri bwa e tamaroa (Appendix 1: Staff performance appraisal).

MWAKORO C

KATEIRAKE, BUTIAINA AO RITAEA

4. TE KATEIRAKE NI KAMWAKURI

- 4.1 Kateirake ibukin mwakuri aika matoa: N te tai are iai te maawa n te mwakuri teuana ae teimatoa ke te kateirake n te mwakuri ae boou ae teimatoa ao te Kiraka e na katanoata nakoia aomata n aron motin te bowi ni Kauntira ao ni butimwaa reeta ni bubuti.
- 4.2 A na butimwaeaki bubuti ibukin te mwakuri ni kawaina n aron aikai:
- 4.2.1 E na iai te reta ni bubuti ni kaineti ma te mwakuri are e katanoataaki ao man koreaki nakon te Kiraka
 - 4.2.2 A na riai ni kairaki katoton bebwa ake a kainanoaki
 - 4.2.3 E na karaoaki te raumea iroun te Komete.

- 4.2.4 E na karaoa te ukeuke te Komete ao n uota aran te tia mwakuri are e reke imwin te ukeuke nakon te bowi ni Kauntira.
 - 4.2.5 E na rinanoaki ma ni kamatoaaki mwiin te ukeuke n te bowi n Kauntira.
 - 4.2.6 E riai te Kiraka ni korea te reta ni kaongoa te tia mwakuri are e reke .
 - 4.2.7 E riai n karaoaki te reta n kamwakuri (Appendix 2: Appointment letter) ao n tiainaaki iroun te Meea.
 - 4.2.8 E riai n anganaki te tia mwakuri te reta n kamatoa (Appendix 3: Confirmation letter) ngkana e kakoauaaki bwa e tamaroa ana mwakuri inanon ana tai n taraaki (on-probation)
- 4.3 Bebwa aika a kainanoaki mai irouia taan kabae ara ibukin te mwakuri ae matoa:
- 4.3.1 Iai ana bebwa man te reirei are e kainanoaki ni kaineti ma te mwakuri.
 - 4.3.2 Iai rabakauna n te mwakuri anne are e na oti man bebwa ni kakoaua
 - 4.3.3 E a tia ni kabwakai angabwai ake e kabaeaki iai iroun te Kauntira
 - 4.3.4 E na riai ni kakoauaaki iroun te Kauntira bwa bon kaain te aba
 - 4.3.5 Bong ni bung (Birth certificate)
 - 4.3.6 Rongorongom man te Botaki ni Bureitiman (Police Clearance)
 - 4.3.7 Rongorongom man te Onaoraki (Medical Clearance)
- 4.4 Ibukin mwakuri ake aki teimatoa (temporary), e na karaoaki n aron ane e taekinaki n 4.2 ao 4.3. Te tia mwakuri are e kateirakeaki ibukin te bonomwii inanon te tai ae uarereke, e na riai n anganaki te booma ibukin tiainakin te boraroi (Appendix 3a: Temporary appointment form). Te Komete e kona ni kateirake n nooran riaina ngkana iai n te kataumwane.
- Ibukin te mwakuri n reibwa ao e kona te Kauntira ni bairea aron te kateirake n te tai teuana ma teuana n aron are e moti n te bowi n Kauntira.
- 4.5 E kona te Kauntira n karaoa te mwakuri n kabaebae (On-Contract) n noran riaina ao kainanoana inanon te tai teuana ma teuana.
- 4.5.1 E na riai n iai te boraraoi ibukin te mwakuri n kabaebae (Appendix 4: Contract agreement)
 - 4.5.2 Bwa te tia mwakuri e na iai rinanoan ana mwakuri (performance) ni katoa 6 namakaina ao ni banen te ririki.
 - 4.5.3 Te tia mwakuri are e tamaroa ana mwakuri e na kona n reitanako ana mwakuri.
 - 4.5.4 Te tia mwakuri are e kakoauaki bwa e aki raoiroi ana mwakuri e na kona ni katokaki ke n aki kaboouaki ana Contract.
- 4.6 Bon akea te kateirake ae na karaoaki ma ti ngkana iai te mwanen te Kataumwane.

5. TE KARIKIRAKE N TE NAKOA (Internal Promotion)

- 5.1 Ngkana iai te mwaawa n te karinan ni mwakuri are ieta ;
- 5.1.1 E na kona n anganaki are e a maan n taua te nakoa anne ngkana e ataaki bwa e konabwai ke ane iai ana bebwa ni kaitara te mwakuri anne.

5.1.2 Ngkana e aki reke mai buakoia tan mwakuri ao e a tibwa kona ni kakaeki ke ni karaoaki nanon te kibu 4.

5.1.3 Te tia mwakuri are e reke nakoina te karikirake, e na kaongoaki n te koroboki are e na tiainaki iroun te Meea ao n teretere inanon te reta te tai are e na taua iai te nakoa anne.

6. TE KABABANE (Termination)

6.1 E kona ni karaoaki te kamotirawaaki nakon te tia mwakuri ngkana e kakoauaki bwa:

6.1.1 Eaki marurung raoi rabwatana, e a maan ni weneakina aorakina, e aoraki ana iango, te aki nooraba ao tabeua riki are e na kakoauaki man ana ribooti te onaoraki bwa e aki tau(unfit) nakon karaoan tibwangana.

7. BUTIAINA (Resignation)

E kona te tia mwakuri ni butiaina man ana mwakuri ngkana e bubuti n te reta teuana (1) te namakaina imwaain kerikakina ke ni kabwaka boona ibukin teuana (1) te namakaina n onea mwiin te tai anne.

8. RITAEA(Retirement)

8.1 Te tia mwakuri are e a tia ni koro ana ririki ni maeu ae 55 ao e na riai ni kerikaaki man nakoana ao ni kaongoaki n te reta teuana te namwakaina imwain te tai are e na ritaea iai.

8.2 E kona te Kauntira ni kariaia tikuna riki n noran riaina.

8.3 E na kona n anganaki riki ana tai bwa e na tiku ni mwakuri ni karokoa e koro 60 ana ririki ni kaineti ma te mwakuri ni kabaebae are e taekinaki iaan te kibu 4.5

9. TE KAMOTIRAWA N AKI TAUN TE MWANE

E kona te Kauntira ni kamotirawa te tia mwakuri n te tai teuana ma teuana ngkana e kakoauaki bwa e aki tau korakoran te Kauntira ni kaitara ana kabanemwane.

Ma e na kona ni manga kateirakeaki te tia mwakuri anne ngkana e kakoauaki bwa e a tau korakorana ma aio e tiku nakon ana babaire te bowi ni Kauntira.

MWAKORO D

BWAKABWAI, ARAUENTI AO KABOMWI

10. BOOIA TAAN MWAKURI

- 10.1 E na riai n iai te tikeera n boo ibukia taan mwakuri n te Kauntira. E na kona n bibitaki te tikeera ni boo aio man ana babaire te Kauntira ma taraakin korakorana n te tai teuana ma teuana
- 10.2 E na iraki te tikeera n boo ibukin te raka ni boo (Increment) ngkana e tau korakoran te Kauntira ni kaitara.
- 10.3 E na riai n keerake boon te tia mwakuri are e kakerakeaki (promoted) nakon ana tikeera te nakoa are e reke nako iai
- 10.4 Booia reibwa e bon tiku nakon te Kauntira teuana ma teuana ma e na riai n iai n te kataumwane
- 10.5 E kona ni kakibaaki nakon te karinan ni mwakuri are iaona te tia mwakuri are e mena iai ngkana e reke irouna aikai: (Increment)
 - 10.5.1 E kakoauaaki bwa e rabakau ao ni kona ni kabuta te mwakuri are iaona kioina ngkai e a maan ana tai ni mwakuri .
 - 10.5.2 Aroarona e tamaroa ao e tau ibukin te nakoa are iaona.
 - 10.5.3 N reken te bebwa ae rietata riki.
- 10.6 Akea te raka ni boo ae na reke nakon te tia mwakuri ngkana:
 - 10.6.1 Te tia mwakuri e a roko n tokin boona n te tikeera ni boo
 - 10.6.2 Ngkana e aki raoiroi ana mwakuri n te ririki anne.

11. ARAUENTI

- 11.1 **Charge allowance:** E na kona n reke n te rate ae \$25 n te bwakabwai ngkana e katabeaki te tia mwakuri ibukin karaoan mwakuri riki tabeua irarikin tabena.
- 11.2 **Clothing allowance:** E na kona n reke aio ngkana te mwananga nako tinanikun Kiribati nakon te tia mwakuri n te mwaiti ae \$150.00 ibukin boon oneana ni kabowi/workshop.
- 11.3 **Subsistence allowance:** Te Tia mwakuri are e kitana ana abamwakoro nakon te abamwakoro teuana ibukin karaoan ana mwakuri te Kauntira, e na riai n reke nakoina te mwengabuaka ae \$20 ni katoa bong n te maan ae e na aki raka iaon 10 te bong.
- 11.4 **Tool allowance:** Boon tangoan bwai ni mwakuri iroun te Kauntira mai tinaniku bon \$10.00 n te bongina.
- 11.5 **Dirt bonus:** E na ti kona n reke te boneti aei nakoia taan mwakuri aikai ni karaoan mwakuri aika a kabaerekareka ao n boira n aron ae e oti n te tiekura 1.

E na kona n reke rinanin arauenti akana a mwaneweaki ieta tii ngkana iai mwanena n te Kataumwane.

12. AOA NI MWAKURI

- 12.1 Nimabong (5) te bong ni mwakuri n te wiiki bwa te Moanibong nakon te Kanimabong ni moa man te aoa ruaiwa ni karokoa te kuata imwiin nimaaua (9:00am – 5:15pm).
- 12.2 Mwaitin te aoa ni mwakuri n te bongina bon itiuu ao te kuata (7.25hrs) te aoa ke itibwi ma uoua ma te iterana te aoa n uoua te wiiki. (72.5hrs).

12.3 E na akea te mwakuri n boong n motirawa ake a katauaki man te Tautaeka ma e na kona te Kauntira ni kamwakuria taan mwakuri itinanikun are e mwaneweaki n 12.1 ao 12.2.

13. AUTI NI MAEKA

13.1 Karekean aia auti taan mwakuri n te Kauntira e bon nakon ana babaire te Kauntira n tauraoi te auti ma mwaitin boona (rent) n te tai teuana ma teuana.

13.2 Te Tia mwakuri are e maekana ana auti te Kauntira e na riai n tauaki boon ana auti man boona ni katoa bwakabwai.

14. AOATAIM

14.1 Akea te mwakuri n aoataim ae e na kona n karaoaki n akean ana kariaia te Kiraka, te Meea ke te Kauntira.

14.2 E kona ni kaboaki n te mwane ngkana iai te mwane n aoataim n te kataumane ke e kona naba n anganaki ana motirawa n onea mwiin ana raka n aoa are e mwakuri iai.

14.3 E na karaoaki te aoataim man ana rate te tia mwakuri n iraki aio;

a. Weekdays and Saturday: Mwaitin te aoa $\times$ 1.5 $\times$ Rate

b. Sunday and Public Holidays: Mwaintin te aoa $\times$ 2 $\times$ Rate

14.4 Uatiman a bon aki katauaki iaan te aoataim.

15. KAINTABWI:

E kabaeaki te Kauntira bwa e na ira kanoan te Tua n Kaintabwi ibukia ana tani mwakuri.

MWAKORO E

BAIREAN TAIAN MOTIRAWA

16. MOTIRAWA (LEAVE ENTITLEMENT)

16.1 E na tibwa kona n anganaki ana motirawa te tia mwakuri ngkana e tia n kamatoaaki.

16.2 E baireaki ana bong ni motirawa te tia mwakuri nakon maanna n mwakuri ao ana tikeera ni boo.

16.2.1 N te ririki: E baireaki te motirawa n te tikeera ni boo n aron aikai:

<u>Salary levels</u>	<u>Working days</u>
Level 7-9	10 te bong n mwakuri
Level 4-6	15 te te bong n mwakuri
Level 1-3	20 te bong n mwakuri

- 16.3 Te bubuti ibukin te motirawa e riai n karokoaki nte koroboki nakon te Kiraka ao n kairaki ma te beebwa n motirawa (Appendix 5: Leave form)
- 16.4 E a tibwa kona n anaa ana motirawa te tia mwakuri imwiin ana kariaia te Kiraka.
- 16.5 **Annual leave:** E na riai ni motirawa te tia mwakuri ni katoa ririki ao te motirawa are e aki anaaki n teuana te ririki e na kamaunaaki ngkana akea bukina ae riai. E kona te Kiraka ni kariaia bwa e na taonaki te motirawa nakon te ririki are imwina ngkana iai bukina ae kakawaki ma e na aki raka iaon uoua te ririki.
- 16.6 **Maternity leave:** Te motirawa ibukin te bikoukou e na kaboaki ni boona ae bwanin, ti ibukin te moan tai ao te kauoua n tai ni bung. Buung ake imwiina aikoa kaboaki.
- 16.7 **Sick leave:** Te tia mwakuri are e aki roko ni mwakuri ibukin aorakina e na riai ni waekoa n riboti nakon te Kiraka ao tabena karekean bebwan aorakina ibukin kariaiakan ana motirawa n aoraki.
- 16.8 E kariaiakaki te motirawa ibukin te aoraki are e uarereke ao are e wene ni maan ngkana iai te bebwa man te onaoraki ibukin te tia mwakuri n aron baireana ma kaetieti aika a oti inano:
- 16.8.1 1-30 te bong ao e na bwanin boona
- 16.8.2 30 riki te bong imwiina e na anganaki te itera n boo.
- 16.8.3 Ngkana e riaon 60 te bong ao e na kainnanaaki ana riboti te Taokita ao n teimatoa n kaboaki n iteran boona ni karokoa tian ana ribooti te Taokita.
- 16.8.4 Mwaitin te bong ni motirawa ibukin te aoraki e na aki raka iaon 20 te bong, ao ni kona n taraaki te tia mwakuri bwa e aki tau (unfit) ni mwakuri ao ni kona ni kamotirawaaki.
- 16.9 **Compassionate Leave** – E na katauaki tii 3 te bong n mwakuri n te ririki ibukin te mate, aorakin buum, natim ao am karo. Are riaon akanne e na bon aki kaboaki.
- 16.10 **Leave without Pay** – E na kariaiakaki te motirawa n aki kaboaki ngkana a bane te bong n motirawa ae katauaki ma te kainibaire iaon aei: E kariaiakaki;
- 16.10.1 Te motirawa n aki kaboaki ae ababaki taina – e riaon 6 namakaina ma e na aki raka iaon 1 te ririki iaon kanganga aika a irekereke ma aikai;
- a. Te reirei inanoaa ke i tinaniku (national/International)
- b. Te kanganga n te aoraki ae boutokaki man te oo n aoraki.
- 16.11 **Leave Passage** - Te tia mwakuri ae tangiria ni motirawa n te aba teuana e na bon kabwaka kantokana. Akea te mwane ibukin te kantoka ao te kako ae na kabwakaki.

MWAKORO F

KAWAIN KATUUA AO MANGA TANG

17. KATUA (MISCONDUCT)

- 17.1 Te tia mwakuri are e aki kakaonimaki ao man urui Tuan te mwakuri e riai n anganaki tein katua aikai:
- a. Te moan reirei rinanon te reta ni kauring (Reprimand)
- b. Te mwakuri n itera ni bwakabwai

- c. Te kamotirawaaki 4 te wiiki ke 20 te bong ni mwakuri n akea boona (Suspension)
 - d. Te kabaneaki (termination)
- 17.2 Kabomwi ibukin uruaki: Te tia mwakuri are e kakoauaaki bwa e a tia n urua/kabua/ke n anai bwain te Kauntira n akea riaina ke ataakina e na kona ni kabaneaki ke ni kabomwi.
- 17.3 Kababane (Termination) – Ni kaeti ma te katua 17.1d, e na karaoaki n rinanon ana riboti te Kiraka are e na kamatoaaki iroun te Komete ao ni uotaki nakon te Full Council ibukin te kabanea ni babaire. E na riain anganaki te tia mwakuri are e bwaka iain te katua aei teuana te namwakaina ana tai (notice) n te koroboki ke ni kabwakaaki ana bwakabwai ibukin 1 namwakaina man te tai are e a matoa iai taekana bwae na kabaneaki.
- 17.3.1 Manga tang (Appeal) - Te tia mwakuri are e aki rau nanona ibukin kabaneana e kona ni karokoa ana reta nakon te Kauntira ni kaota aki raun nanona.

MWAKORO G

ANUAN TE TIA MWAKURI AE KANTANINGAKI

18. TE AROARO

- 18.1 Taan mwakuri n aekaia nako a bon kabaeaki n taian Kaetieti, Tua ao babaire ake e karaoi te Kauntira man te tai teuana ma teuana.
- 18.2 Te tia mwakuri are akea bukin aki rokona ni mwakuri n akea te kakaeti e na bon aki kaboaki n te tai anne ao n anganaki rinanin te katua ane a taekinaki n mwakoro F17.1
- 18.3 E aki katauaki te tia mwakuri bwa e na manga mwakuri n te tabo teuana n contract ke ni mwakuri aika iai te kanuanga nako iai n akea te kariaia ke ataakina man te Kauntira.
- 18.4 Te tia mwakuri are e na anga arana ibukin te kan rineaki n te rinerine, e na bon aki kariaiakaki tii ngkana e a tia ni karaoa kanoan mwakoro C7.
- 18.5 E riain te tia mwakuri n oneia raoi nakon te mwakuri n ira tein te onea ae e baireaki
- 18.6 Te tia mwakuri are e tei imatan te Kabowi ni Kaburebure ao e kabureaki n te karabuti ibukin ana bure anne, e na anganaki te kabanea ni katua are te kabaneaki.
- 18.7 Te tia mwakuri are ira buuna/natina bwa e aoraki ao e riki bwa te caretaker, e na anganaki ana bong ni motirawa n te ririki ao ni kabooaki. E na kona n anganaki riki n aki raka iaon 20 te bong ni mwakuri ngkana e kakouaaki bwa e bon tuai marurung ana aoraki. Ma ngkana e riaon 20 te bong ni mwakuri ao e a riain ni kakerikaakaki ao ni kakaeaki onean mwiina.
- 18.8 Te tia mwakuri are e noraki ni kuneaki bwa e manging n aoan te mwakuri ke ni karaoa te kakiriwe/te un inanon te tabo ni mwakuri n aoan te mwakuri, e na riain ni kamotirawaaki (suspended) n te maan ae 20 te bong ni mwakuri ao n aki kaboaki ao n taninga bairean taekana iroun te Kauntira.

MWAKORO H
TANGITANG AO MWAACA N TOTOKO

19. KAWAIN TE TANGITANG (Complaint Procedure)

- 19.1 Te tangitang ni kabane mairouia taan mwakuri e riai ni uotaki moa nakoia mataniwii (Head of Departments) ni mwakoron nako taabo ni mwakuri n te Kauntira n aron aikai;
- a. Deputy Clerk
 - b. Treasurer/Council Finance Clerk
 - c. Work Supervisor
- 19.2 N tain rinanoana irouia ao e a kona ni uotaki nakon te Komete ao te kabanea te Kauntira ibukin te kabanea ni babaire.
- 19.3 Tangitang ake aki rinanon te Kaetieti aei ana bon aki rinanoaki ni karokoa ae karaoaki nanon 19.1 a,b ao c.

20. TE MWAACA N TUKA TE MWAKURI AE NA KARAOAKI

- 20.1 E kona te Meea ni kabongana mwakana ae e anganaki iaan te kibu 100 n te Tua ibukin Tautaeka n Abamwakoro 1984 ngkana e noora riaina.

21. Ngkana iai itera ake aki mwaneweaki iaan te Tua ni Kaetieti ibukia taan mwakuri aei ao a na kona ni manga rinanoaki ao n katamaroaki.

I kakoaua bwa Te Tua ni Kaetieti ibukia taan mwakuri aio, e a tia ni kamatoaki n ana bowi te Kauntira n **Nonouti** are e karaoaki n **14th May 2025**

Meea (Te Meea) AKURA TIBWERE

Clerk (Te Kiraaka) TIKORURU KANUETE

Bongin namwakaina 15/05/2025